

PROLETAREC

Slovensko Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

ŠTEV.—NO. 615.

CHICAGO, ILL., dne 26. junija (June 26) 1919.

LETO—VOL. XIV.

Upravištvo (Office) 3639 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone, Lawndale 2407

SOCIALIZEM IN RAZREDI.

Kaj ima socializem opraviti z delavskim vprašanjem?

Sedanja družabna organizacija ni primerna nalogam družbe in njenim potrebam; socializem naj nadomesti to organizacijo z boljšo, popolnejšo, primernejšo. Toda socializem je ideja; za izpolnitev je pa treba živih sil, ljudi, ki so sposobni, da sprejmejo idejo, da jo razvijejo in da ji dajo krvi in mesa. Če gre za izpremembo družabnih oblik je prvo vprašanje, od katerih sil je pričakovati, da opravijo to delo. Kapitalistični razred je z obstoječimi razmerami v splošnem zadovoljen. Njegovim specifičnim interesom ustrezajo socialne oblike take, kakršne so in kakor so se razvile največ po njegovi inicijativi, pod njegovim vplivom in pritiskom. Vsak apel na kapitalistični razred, da naj se potegne za bivstveno drugačno socialno organizacijo, bi moral biti brezuspešen. Nasprotno je od kapitalističnega razreda le pričakovati, da bo branil sedanje družabne oblike in njih podlago do skrajnosti.

Srednjim razredom ni v današnji družbi tako dobro postlano, da bi imeli opravičen vzrok, potegovati se za njeno eksistenco in jo braniti s svojo srčno krvjo. Srednji sloji so velika zmes. Med njimi so manjši in povsem majhni posestniki, duševni delavci, člani prostih poklicev, posredovalci v kapitalističnem procesu produkcije in distribucije, trgovci, agenti i. t. d. Zlasti zaradi velike raznovrstnosti je ta razred, čigar meje navzgor in navzdol so zelo nedoločene, prav malo sposoben za odločilnega činitelja v veliki družabni evoluciji in revoluciji. Večina njegovih delov ni prijazna kapitalizmu, kar pa vendar ne more služiti socialističnim namenom, kajti ta neprijaznost ni progresivna, temveč reakcionarna. Obrtnikom, manjšim trgovcem i. t. d. je kapitalizem nevaren, ker izpodkopava in ugonablja njih eksistenco. Njih oči so obrnjene nazaj, v preteklost; v duhu obujajo spomine na "nekdanje boljše" čase. Kdor je imel dvajsettišoč dolarjev, je bil včasih velik gospod; v dobi multimilijonarjev je skoraj uboga para in pogostoma je le od volje velekapitalista odvisno, ali mu zadrigne vrat ali ne. Na bližnjem vogalu zida velika družba novo prodajalno, kjer bo dobiti vsega od nogavic do glasovirja, od slaščic do izdelane obleke, od slanine do vsakovrstnega pohištva. S skrbjo in jezo gleda na to grozečo konkurenco, pa vprašuje, zakaj se

ne prepovedo take reči. Cehovstvo srednjega veka je njegov ideal. Zakonodajstvo naj bi ustavilo uro razvoja in potegnilo kazala nazaj.

Drugi člani pisanega razreda so boljši služabniki, večalimanj paraziti kapitalizma, njega agenti in priganjači, pa je logično, da spajajo svoje interese s kapitalističnimi, ker se jim tem bolje godi, čim bolj so kapitalistični gospodarji zadovoljni z njimi. Vsa njih ideologija postaja kapitalistični enaka in v sistemu vidijo vse potrebne pogoje za ugodno eksistenco; komur se ne godi tako kakor njim, ta je pač sam kriv, ker ni bil dovolj nadarjen ali priden, da bi se bil povzpел na njih pozicijo. Če se zgodi, da pade tak pridni talent s svoje višave, kar ni posebno redek dogodek, smatra to navadno za individualno nesrečo, ki jo je morda zakrivila hudobnost posameznika, baš njegovega delodajalca, ne opazi pa socialnih vezi.

V srednji sferi so nadalje doma optimistični štreberji, ki iščejo le priliko, da se sami povzdignejo v kapitalistične višave. Doslej le še ni prišel njih čas ali pa niso našli prave metode. Vse to pa pač še pride; treba je le nekoliko potrpljenja in poizkusov.

Srednji razred šteje mnogo elementov, ki bi se prav kmalu sprijaznili s socializmom, čim bi bil uresničen, ker bi dejstva dokazala, da niso z izpremembo sistema ničesar izgubili; resnično bi bil velik del, zlasti nižji sloj, na boljšem, kakor v sedanji družbi. Socialistično gibanje dobiva dosti pristašev, tudi vnetih bojevnikov iz tega razreda. Ali do tega prihajajo le kot posamezniki; razred sam na sebi, po vseh svojih tradicijah konservativen, nima v sebi tiste gonilne sile, vsled katere bi mogel postati glavni faktor v procesu socialnega preporoda. Doslej spoznavamo v njem še vedno veliko oviro. Ni pa nujno potrebno, da ostane vedno tako. Neznatna je socialna inicijativa srednjega razreda; majhna je njegova eneržija sploh. To pa pomenja, da se primeroma lahko prilagodi razmeram in njih izpremembam. Prav dobro se to opaža na političnem polju. Dolgo so bili tukaj srednji stanovi glavni bataljoni. Fevdalci in velekapitalisti so bili v primeri z njimi maloštevilni; delavci niso prihajali v poštev, dokler ni bilo splošne in enake volilne pravice. Srednji sloji so odločevali na voliščih; tukaj se je vedno kazala nezadostnost neodvisne sodbe in pomanjkanje hrbtščja. V anglosaških deželah, kjer se

je vkorenil sistem dveh strank, je bila politika vedno velika gugalnica; enkrat so zmagali konservativci, drugič liberalci, enkrat republikanci, drugič demokratje. Po drugih deželah, kjer je snovanje novih strank bolj v navadi, je bila izpremenljivost volilcev še bolj kričeča; strogo liberalni Dunaj je po Luegerjevem nastopu v par letih postal do kosti antisemističen; ene volitve so na Češkem zadostovale, da je bila staročeska stranka decimirana in da so mladočehi zmagali na vsej črti; a le nekoliko let je bilo treba, da so se porodile povsem nove stranke in se je mladočeska skrčila v neznatno frakcijo. Na Hrvaškem si je Khuen Hedervary dvajset let ustvarjal večino po svoji volji; ko je odšel, so se volilci čez noč naklonili koaliciji. V Franciji so se vlade v tretji republiki menjale kakor prizori v kakšni Shakespearejevi drami in z vladami nazori volilcev.

Samozavest srednjega razreda se ne krepeča, temveč peša. To ima močne vzroke. V boju za državo ne more ta razred igrati prve vloge. Iz ofenzive je že davno potlačen v defenzivo in njegovo stališče postaja tem neugodnejše, čimbolj prihaja med dva tabora, resnično se vojskujejo za prvenstvo.

Povrh tega se razred sam v sebi boljinbolj drobi. Resnični in dozdevni interesi njegovih delov so različni. Tiste vezi, ki bi napravila iz njega mogočno, kompaktno skupino z enakimi cilji, ni. Politika srednjega razreda je le še fraza brez prave vsebine. Taka politika, ki bi ustrezala interesom vseh srednjih slojev, je nemogoča. Nekateri deli žele večje profite, drugi se plašijo draginje; eksistenca enih se lahko zboljša, če se poveča moč kapitalističnih podjetij, drugim grozi od tega pogin; eni hočejo meščansko, drugi agrarno politiko.

Naposled je treba imeti pred očmi, da posega proletarizacija neusmiljeno v področje srednjih slojev. Velika množina trgovcev je že davno izgubila vsako samostalnost. Nad prodajalno je sicer trgovčevo ime; ali to je le fikcija, ki jo tudi v svoji domišljiji komaj še vzdržuje, kajti blago v njegovem skladišču je pravzaprav last kapitalistične družbe in on ni v resnici nič drugega, kakor njen agent in prodajalec. Masa nekdanjih samostojnih obrtnikov je že davno v tovarnah; po rudnikih delajo nekdanji kmetje ali kmečki sinovi. Obrtnik, ki si je še ohranil takozvano neodvisnost in ima svojo čevljarijo ali krojačnico, se pa razlikuje od delavca le s tem, da ne ve, koliko bo do sobote zaslužil, kar je tovarniškemu proletarcu precej bolje znano.

Včasi je obubožan plemič prezirljivo zrl na bogatega meščana, ker mu je vendar ostal privilegij stanovske noše in meča, kar je vsemu svetu kazalo, da je "nekaj boljšega". Dandanašnji ni takih tolažil. Kdor ima dovolj denarja, se lahko oblači, kakor se hoče, sami naslovi pa tudi ne imponirajo kdove kako. Razliko, ki prihaja v poštev, delajo le materialne razmere.

Če pa mine tudi ta razlika ali pa se še obrne narobe, ima stanovski ponos malo hrane. Učitelj ali uradnik, ki zasluži manj kakor mehanik ali tesar, nima mnogo povoda, da bi se bahal s svojo socialno stopnjo. Čimbolj se povišuje položaj delavstva ali vsaj posameznih kategorij, tembolj proletarizirane se čutijo člani srednjega razreda, ki nimajo moči, da bi povišali svoje dohodke.

Tako šteje srednji razred mnogo elementov, ki bodo prejalislej poginani v odločno protikapitalistično strujo in socialističnemu gibanju jih bo lahko pridobiti, kadar se dopolnijo materialni in s tem v zvezi psihologični pogoji. Ali kot armada, s katero bi socializem mogel pričeti svoj boj, kot poklicani zastopnik ideje in prvo-boritelj ne more srednji razred priti v poštev.

Za to vlogo je poklicano moderno, v prvi vrsti industrijsko delavstvo. Videli bomo, zakaj.

"Delo za večnost".

Diplomatje po poklicu so večinoma podvrženi neki profesionalni bolezni, katere se pa ne zavedajo. Oči imajo vse drugačne, kakor navadni državljani. Sami mislijo, da so ostrejšje; v resnici so drugačne, bolj srepe, kakor normalne oči, in imajo tendenco, da se upirajo v kakšno posamezno točko, pa ne opažajo, kar je okrog. Tudi v Parizu je zbranih nekoliko takih gospodov, in delo, ki ga opravljajo, ima vse tiste pomanjkljivosti, ki jih enostranost neizogibno poraja.

Če so odkritosrčni, kar se seveda ne more pod prisego trditi o vseh, živijo v ideji, da je mogoče na svetu ustvariti kaj stalnega in da je celo svetu samemu mogoče podati stalno obliko. Do tega zaključka mora priti človek, če studira pravila tiste nameravane institucije, ki jo imenujejo ligo narodov. V tem oziru je liga narodov zelo sorodna nekdanji zloglasni "sveti alianci".

Ljudje, ki se lotijo take naloge kakor člani pariške konference, morajo imeti gotovo dozo samozavesti; ali kar je preveč, je v vsakem slučaju preveč. Konferenčni diplomatje ne nameravajo nič manj, kakor preustvariti ves svet, pa so pri tem pozabili, da živi na našem planetu nekoliko tisoč milijonov ljudi, ki imajo organe, da čutijo in mislijo, ki imajo tudi kaj želja in nekoliko volje in niso vseskozi razpoloženi, da sprejmejo za zakon in postavlo, kar sklone peščica mož brez njihovega sodelovanja, tudi če bi bila sama božja previdnost izbrala te moze izmed najmodrejših, najplemenitejših in najsposobnejših.

Nedvomno imajo gospodje sami o sebi velike misli. Ker pa ne uravnavajo svojih privatnih poslov, bi bilo veliko bolj važno, kaj mislijo narodi, katerih usoda se prikraja in tehta v Parizu. Da se more govoriti o demokratičnem miru, ne zadostuje, da ga sklepa par ljudi po

idejah, ki jih morda sami smatrajo za demokratične, ampak sklepati ga morajo tiste demokracije, katere je visoka diplomacija enostavno izključila.

V tem oziru nam ne kaže pariška konferenca nič novega. Tako je diplomacija vedno ravnala, le da se je sedaj splošno pričakovalo nekaj drugega. In narodi so smeli pričakovati nekaj drugega, ker je Wilson vsemu svetu naznanjal, da ne sme biti več dunajskega kongresa, ne več tajne diplomacije, ampak demokracija vsepovsod.

Tega, kar je svobodoljubni svet pričakoval, pa ni. V Parizu se najde to in ono, le demokracije ne. Ali je Wilson to spoznal ali ne, nam ni znano; pač pa je skrajno obžalovati, da se ni od svega začetka energično uprl starokopitni diplomaciji in rajši izjaval tudi skrajne konsekvence, kakor da je retiriral od kompromisa do kompromisa, dokler ni od vseh njegovih načel ostala le klavrna senca.

Wilson je bil na veliki poti, ko je odhajal v Evropo; v Parizu jo je zgrešil. Nekateri njegovi govori v Zedinjenih državah so mu pripravljali nesmrtnost. Njegovih štirinajst načelnih točk bi bilo zadostovalo, da bi se Wilsonovo ime bleščalo poleg Washingtonovega in Lincolnovega. Toda zapravljal je priliko. Kajti načel ni bilo le treba izreči; važnejša od teoretične razglasitve bi bila železna vztrajnost in neomajna doslednost; in poraz na trdnem stališču bi bil veličastnejši od slabotnega vdajanja.

Wilson je v Evropi zelo zaposlen. To mu morda ne dovoli, da bi natančneje opazoval, kar se godi po svetu in kar se izpreminja. Če je tako, je škoda, kajti tako opazovanje bi ga morda poučilo, da se je tudi z ozirom nanj izpremenilo nekaj važnega. Ko je razglasil svoja načela, ko jih je dopolnil s podrobnejšimi komentarji, ko je odgovarjal nemški in avstrijski vladi, ko je prišel v Evropo, je bilo njegovo ime na vseh ustnih. Kjer se je prikazal, je moral opaziti, da so bili narodi z njim. Njegova popularnost je bila brezmejna. To je bilo pred par meseci. Ko so mu vlade metale polena pred noge, je bil ljubljeneč naročkov. Le malo časa je minilo, a danes peša njegova slava; Wilsonovo ime je izgubilo svoj čarobni zvok in ljudstvo ga izgovarja z enakim akcentom kakor Lloyd Georgevo, Clemenceaujevo ali katerokoli drugo. Narodi so od njega pričakovali nekaj velikega, a pričakovanje se ni izpolnilo. Tisto, kar bi bilo podalo njegovemu imenu nesmrtnost, se je zaželeščalo kakor meteor, in je ugasnilo kakor meteor.

Wilsonove izjave o mirovnih načelih so bile revolucionarne. Njegove gromovite besede so rušile trhle zidove diplomatičnih tradicij. Njegovi nauki so oznanjali nov svet. Njegovo delo je postalo konservativno in je pomagalo ohraniti stari svet.

Wilson najbrže ni mogel zmagati med združenimi reakcionarji in imperialisti. Tega mu nihče ne more zameriti. Toda zavaroval bi se bil, če bi bil sam sebi ostal zvest brez obzira na uspeh ali neuspeh. Ko je postalo jasno, da delajo profesiolni diplomatje karikature iz njegovih načel, da korumpirajo s svojimi komentarji vse njegove točke, da igrajo farso, kateri dajejo le iz ironije naslov "Demokracija", bi bil rešil vse simpatije, pridobljene pri narodih, če bi bil enostavno izjavil, da ni zanj nobene vloge v taki komediji, pa se dostojanstveno vrnil v Ameriko. Zdi se, da je zdaj prepozno in da se ne prikaže nikdar več taka sijajna prilika zanj.

V Parizu preustvarajo svet po starodiplomatičnih metodah. Še se ne more reči, kakšen bo rezultat. Diktatura konference ima svoje slabosti; tukaj ministrska kriza, tam dolga vrsta štrajkov, strah pred revolucijo, vse to so znamenja, da je vsegamogočnost konference dvomljiva. Toda morda se konferenci posreči, da spravi svoje pogodbe pod streho. Novi zemljevid bo tedaj tako izgledal, kakor ga rišejo politični geografi v Parizu. Vprašanje pa je, kako dolgo bo tak.

Prav tukaj je domišljavost patentiranih državnikov največja, a najbolj votla. Obnašajo se namreč, kakor da grade stavbo za večnost. Meje, ki jih rišejo po Evropi in Aziji, ostanejo do sodnega dneva take. Solnce se lahko odmakne od svoje poti, Haleyev komet se lahko razpade v meteore, mesec nam lahko pokaže svojo drugo stran, ali v tem, kar varijo v Parizu, ne bodi več izpremembe, dokler žive ljudje na zemlji. Liga narodov pa bodi tisti instrument, ki zavaruje to stalnost in zatire prirodne zakone!

Sveta alianca pruskega, avstrijskega in ruskega cesarja je imela enak namen. Wilson je dejal, da se ne sme ponoviti dunajski kongres, a pariška konferenca ga posnema baš v tej naivnosti. Duh evolucije, ki je starejši od ministrov in atašejev, se pa roga temu otroškemu poizkusu, ki hoče ustaviti njegovo učinkovanje.

Ne, pariška konferenca ne ustvarja nič stalnega in ponosni možje, ki se delajo, kakor da verujejo v to, demonstrirajo le ubožnost svojega duha. Tudi če bi bil svet, kadar bodo podpisane vse mirovne pogodbe, postavljen na podlago najpopolnejše pravičnosti, ki si jo je moči misliti, bi morala vsaka organizacija skupnosti, naj bi se imenovala liga narodov ali kakorkoli, imeti zadostno elastičnost, ki bi omogočala avtomatične izpremembe oblik po izpreminjanju se razmerah in potrebah. Kar je danes pravično, postane jutri lahko krivično in konservativnost je tedaj le legalizacija krivice. Naj se danes določijo meje med — recimo — Ogrsko in Rumunijo najtočneje, najrigorozneje po današnjem narodnem razmerju; kdo more reči, da se ne skrči število Madjarov a pomnoži število Rumuncev v dvajsetih letih v kakšnem obmejnem kraju tako, da dobi danes madjarsko okrožje tedaj popolnoma rumunski značaj?

Ali ni mogoče, da dozori Egipt v tridesetih letih za samostalno življenje, da se v Kamerunu naseli visoko kulturno pleme, da se izpremeni Sahara v rodovitno deželo? V novih razmerah pomeni pravica kaj drugega, kakor v starih. A komur se bo pravica branila, jo bo iskal z vsemi sredstvi in nobeni konferenčni sklepi mu ne bodo tako sveti, da bi se prostovoljno podvrgel krivici.

Čimbolj se ogleduje delo pariške konference, tembolj malenkostno in efemerno postaja. Diplomati lahko sanjajo o svoji veličini; živa zgodovina pojde preko njih kakor čez nematerijalno senco.

Boljševizem in delavske razmere.

Centralni odbor ruskih sovjetov je odobril lestvico za delavske mezde, po kateri so delavci razdeljeni v 27 kategorij poleg vajencev in začetnikov. Po kategorijah se določajo plače, ki znašajo v najnižjem slučaju 600, v najvišjem pa 3000 rubljev. Pravijo, da je lestvica naletela na veliko kritiko, a da jo je končno vendar večina sprejela.

Mnogo sanj je razpršenih s tem korakom in lahko se zgodi, da zagodrnjajo nekateri najbolj ognjevitih zagovornikov boljševiškega režima. Ali to bo le dokaz, da so imeli o boljševizmu enako napačne pojme kakor o socializmu. Mnenje, da vpelje socializem popolno materijalno enakost, je še zelo razširjeno, tudi med ljudmi, ki se imenujejo socialisti in bi morali svoj nauk pravzaprav bolje poznati.

Socializem in boljševizem pač nista eno. Ko so boljševiki svojo stranko prekrstili v "komunistično", je bilo to zunanje znamenje, da se njih cilji razlikujejo od socialističnih; ali prav takrat bi se bilo lahko pričakovalo, da bodo skušali vpeljati popolno materijalno enakost, kajti to bi se vjemalo z utopijo nekdanjih komunistov. Po socialistični teoriji bodi vsakdo plačan po svoji sposobnosti in po vrednosti svojega dela. Socializem ni dobrodelna institucija, ki naj zagotovi lenuhom in tepcem enake ugodnosti življenja kakor koristnim članom družbe, temveč smotrena organizacija dela v prid vsej družbi in pravičnost zahteva, da nagradi družba vsakega člana po razmerju vrednosti, ki jo ima od njega.

Naj so boljševiki, ki so pričeli z veliko utopijo, mislili v začetku karkoli, jih je trda praksa življenja vendar v marsičem izučila. Medtem ko so njih tukajšnji pristaši vedno sanjali o nekakšnem čudežu, ki ga izvršita Lenin in Trockij na Ruskem ter nam peli o "socialistični sovjetski" republiki, priznava Lenin, da so sovjeti še zelo daleč od cilja, in kar eksistira danes na Ruskem, je vsemu prej podobno, kakor socializmu.

Da je boljševiški režim v političnem oziru diktatura, je pač splošno znano. Boljševiki sami jo imenujejo "diktaturo proletariata in najrevnejših kmetov." V resnici tudi to ni. Le diktatura enega malega dela proletariata je, diktatura majhne manjšine, ki drži večino s silo orožja pod svojo oblastjo. Tudi se ne

sme pozabiti, da ne obsega boljševiška diktatura Rusije, ampak le četrtino dežele. V tem obsegu je pa popolna, absolutna diktatura, ki se v zelo bivstvenih točkah ne razlikuje od caristične. V boljševiški Rusiji ni svobode združevanja, ni svobode zborovanja, ni svobode časopisja, ni splošne volilne pravice, pa tudi industrialne demokracije ni tam, temveč diktatura tudi v industriji.

To ni posneto po kapitalističnih listih, ampak tako govori Lenin sam v svoji knjigi "Sovjeti pri delu".

Svoboda delavcev ni bila nikdar in nikjer tako skrčena, kakor je baš v sovjetski Rusiji. Kdor se zamisli v razmere, se ne bo čudil temu. Presenečeni bodo le tisti, ki so smatrali boljševizem za proletarski ideal in začudežno izpolnitev socializma.

Lenin spoznava, da je vprašanje produkcije najtrši oreh. Če bi bil to pravočasno preudaril, bi bil morda spoznal, da Rusija s svojo industrialno zaostalostjo absolutno ni zrela za socializem, zlasti pa ne izza brest-litovskega miru, po katerem je izgubila 73 odstotkov svoje železne, 89 odstotkov svoje premogovne produkcije, 268 cukrarn, 918 tekstilnih tovarn, 574 pivovarn, 133 tobačnih tovarn, 1.685 destilerij, 244 kemičnih tovarn, 615 papirnic in 1073 tovarn za stroje.

Socializem ne obstoji in tem, da se ekspropriirajo družbe. Ekspropriacija je le sredstvo v ta namen in sicer le eno sredstvo. Za zboljšanje življenja je treba bogate produkcije. Kjer te ni, ne morejo niti socialisti niti boljševiki delati čudežev.

Ali boljševiki so si pripisovali prav to moč; a ko so izvedli svojo nepremišleno revolucijo, jim je nenkrat zazijala kruta resničnost v obraz in spoznali so velikost naloge, ki se ne da premagati z nobenimi demagoškimi frazami.

Socializem bi moral temeljito zboljšati položaj delavskega razreda in pomnožiti delavsko svobodo. Boljševizem je dosegel baš nasprotno. Kaj bo n. pr. ameriški delavec sodil o dobrotah boljševizma, če čita v Leninovi knjigi besede:

"Brez odlašanja je treba vpeljati delo po kosi in ga praktično preizkusiti. Vsako znanstveno in progresivno sugestijo Taylorovega sistema".

Lenin zahteva prisilno delo in železno diktaturo v industriji in prometu. Posamezne osebe morajo dobiti neomejeno, diktatorsko oblast in vse se jim mora brezpogojno pokoravati.

"Kako moremo doseči strogo enotnost volje!" vprašuje Lenin — in sam odgovarja: "Stem, da se podvrže volja tisočerihi volji enega". Malo dalje pravi: "Popolna podreditve pod eno samo voljo je absolutno potrebna za uspeh delavnega procesa, ki je organiziran na podlagi obsežne strojne industrije". In Lenin zahteva železno diktaturo tudi na tem polju, pa obžaluje, da je vse premehko. Značilne so v tem oziru njegove besede:

"V tem razmerju, kakor se glavni problem sovjetskega vladanja izpreminja od vojaškega zatiranja v upravo, se bo zatiranje in prisilno delo običajno manifestiralo v sodnih procesih, pa ne v ustrelitvi na mestu".

Torej začetek je vojaško zatiranje in ustrelitev na mestu . . .

Seveda, kako naj bi boljševiki brez takih drastičnih sredstev dosegli tisto disciplino, brez katere bi bila vsa produkcija sploh nemogoča? Le to je: Če se da produkcija — in kakor je videti zelo nezadostna produkcija — le s takimi brutalnimi sredstvi vzdrževati, tedaj je pač ves boljševiški sistem obsojen, kajti tedaj je dokazano, da je bilo splošno stanje industrije prav tako nezrelo za socialističen režim, kakor je bila očitno nezrela masa delavstva. To pa je pač precej tehten dokaz, da je bila boljševiška revolta neopravičena. Kakor je ni opravičeval tedanji položaj, tako je ne opravičujejo rezultati.

Gompersove zmage.

Ameriška federacija dela je imela svojo konvencijo v Atlantic City in Gompers je zopet zmagal s svojimi idejami. Nasprotja se dotikajo — American Federation of Labor in I. W. W., Gompers in Haywood reprezentirajo ostra, nepomirljiva nasprotja; vendar pa je v filozofiji obeh struj najti nekaj zelo srodnega. Obe sta nasprotni politični akciji, vsaj zavedni delavski akciji v politiki; obe sta osnovani na "direktni akciji", le da se razlikujejo njiu sredstva. Ali tudi ta razlika ni temeljna, kajti če se pravi, da je taktika I. W. W. bistveno nasilna, ne odklanja niti Samuel Gompers sile, vsaj tedaj ne, če je provocirana od nasprotne strani.

Gompers ni dosleden, kar se tiče politične akcije; medtem, ko se strastno upira samostojni politiki delavstva, se vendar od slučaja do slučaja poslužuje političnih strank in dela z njimi kupčije; ali tudi I. W. W. niso tako neomajno dosledni, kakor bi se zdelo, kajti če vodijo sami kakšno industrialno akcijo, bombardirajo s svojimi cirkularji vsako socialistično organizacijo, četudi jo dobro poznajo kot politično.

Gompers ni le zato nasprotnik delavske politične akcije, ker bi ga to lahko privedlo v konflikt z raznimi meščanskimi političarji. Njegovo nasprotstvo je vse bolj principijelno; prav v tem se vjema njegova ideologija z anarhistično in sindikalistično, da ne mara političnih uspehov in ne veruje v delavsko politiko. Odločno je n. pr. oponiral zakonitemu osemurnemu delavniku, delavskemu zavarovanju in raznim varstvenim zakonom. Unija je Gompersu vse; karkoli je za delavstvo potrebno, naj si pridobi in si lahko pridobi potom unije, eventualno s štrajkom, ki je njeno glavno sredstvo.

Radikale mislijo prav tako. Le kar se tiče oblike unijske organizacije, je med njimi in Gompersom razlika; povrh tega ima štrjak zanje tesnejši pomen, kakor za Gompersa, ker ga smatrajo za bojno sredstvo, ki se lahko pomnoži s sabotažo, s fizičnim bojem, ter se lahko razširi v generalni štrajk in v revolucijo.

Ne vemo, ali je prišlo Gompersu že kdaj na misel, koliko stikov ima njegova konservativna ideologija s tisto radikalno, ki jo sovraži kakor hudič

kadilo. Ali če se stvari analizirajo, je ta sklep neizogiben.

Gompers se pač ne izpremeni več. Prestar je zato, preveč okostenel v svoji rutini in premalo gibčen mu je duh. Ali njegove dosedanje zmage v American Federation of Labor mu ne bi mogle dajati zadoščenja, če se ne bi dal premotiti le z vidnim rezultatom. Uspehe njegove konservativnosti je pripisati predvsem birokratični sestavi organizacije, preveliki brezbriznosti članstva in faktu, da prihajajo na konvencije večinoma uradniki enakega mišljenja kakor Gompers, delegirani navadno le od majhnega števila članov, ki se zanimajo za konvencijo šele tedaj, kadar prihajajo poročila o njej in ko ne morejo sami več vplivati nanjo. Ali Gompers in njegovi so-mišljeniki se kruto motijo, misleči, da bo mogoče delavstvo trajno voditi po njihovi poti. Edina alternativa, ki je mogoča, je ta: Ali se American Federation of Labor reformira v smislu samostojne delavske politike, ali pa izgubi svoje odlično mesto kot najmočnejša delavska organizacija v Ameriki.

Kako bi se moglo prvo izvršiti, je vprašanje zase. Misliti si je lahko različna pota; ni gotovo, da nastopi delavstvo baš tisto, ki je najboljša, ker ima doslej premalo politične izkušnje in bo nemara potrebovalo nekoliko brezuspešnih eksperimentov, preden se mu dovolj zjasni obzorje. Jasno pa je, da ne pojde dolgo tako, kakor je šlo doslej. Ustanavljanje lokalnih delavskih strank, ki se naslanjajo naravnost na unijsko delavstvo, je bolj zgovorno znamenje, kot si Gompers misli. Te stranke ne izginejo, ker jih on ne odobrava, ampak sve kaže, da se bodo boljbolj spopolnile, dokler se ne združijo v enotno, nacionalno delavsko stranko.

Po kakšnih potih bo ta hodila, je seveda še odprto vprašanje. Po samem programu je ni mogoče presoјati; marsikatera stranka je že imela lep program, ali njeno delo se ni vjemalo z njim. Važno je, da napravi delavstvo iz nje lahko to, kar hoče. Njen značaj bo torej največ odvisen od zrelosti, aktivnosti in enerģije ameriškega delavstva.

Dokler je masa proletariata o socializmu tako slabo poučena in napram njemu tako apatična ali čisto antipatična, kakor je v Ameriki, je Delavska stranka lahko pozitivno koristna. Če se ji posreči odvrniti vsaj strokovno organizirano delavstvo od kapitalističnih in meščanskih strank ter zbuditi v njem politično zanimanje v delavskem smislu, je to v faktičnih ameriških razmerah velik napredek. Tudi če je stranka v začetku ponekod konservativna, jo mora razvoj neizogibno boljbolj približavati socializmu. Dokler ne pada njena moč pri volitvah in političnih akcijah sploh na vago, jo bodo meščanski političarji najbrže ignorirali; toda čim se prikaže možnost, da bi njeni kandidatje tualitam zmagali, pridejo enaki napadi, kakršnih so vajeni socialisti, in hočeš ali nočeš mora tedaj stranka v boj. Kadar se na ta način razvije bojevitost in se čimdalje bolj kaže potreba ostrega začrtavanja razlik med političnimi tabori, se taka stranka ne more zadovoljevati z drobtinami, ampak mora boljbolj naglašati svoje načelne zahteve ter jih poglobljati in dopolnjevati.

Do samostojnega političnega nastopa delavcev pa mora priti v vsaki moderni deželi v tej ali oni obliki, tudi če se upirajo temu še močnejše nature kakor Gompers. Boj med delom in kapitalom je nujna posledica razmer v naši razredni družbi. Dokler je obzorje delavstva tesno in ga vodi le instinkt, se koncentrira ves njegov boj v direktnih akcijah. Razbijanje in razdiranje strojev v polovici zadnjega stoletja v Angliji so bile take direktne akcije. Ali naša družba je politična. To ne pomeni le, da ima vlade in parlamente, ampak v globokejšem smislu, da ima skupne potrebe, skupne interese, da je kljub vsem velikim notranjim nasprotjem enota in potrebuje zaradi tega institucij, ki naj služijo skupnosti. Te institucije, kakor obstajajo danes, so nezadovoljive, zlasti za delavski razred. Iz tega pa ne sledi, da naj se delavstvo ne zanima zanje, temveč bolj kakor doslej se mora zanimati, da pride njegov vpliv v njih do veljave in da doseže njih kontrolo.

Vsaka ideologija, ki zametava politiko, je reakcionarna, tudi če se odeva z najbolj radikalno odejo. Le kratkovidnost, ki je kaj rada spojena z radikalizmom, more slikati direktne akcije, pa naj bodo Gompersovske ali anarhistične, kot absolutno rešilno sredstvo za delavstvo. Do takih idej se prihaja, če se spaja delavstvo izključno z industrijo in predpostavlja, da je razmerje med delavcem in delodajalcem edino, ki prihaja za prvega v poštev. Toda če je delavec mogoče s štrajkom ali podobno akcijo doseči boljšo plačo, je to vendar zelo dvomljivo izboljšanje položaja; podražitev življenjskih potrebščin ga kaj kmalu paralizira, a zoper to bolezen je treba drugačnega zdravlila kakor mezdni štrajk. Akcije, ki se omejujejo le na stavke in podobno, so na koncu konca lahko le škodljive skupnosti proletariata; četudi ni res, da izvira vsa draginja le iz njih, je vendar res, da ima podraženo delo tudi podražitev produkta za posledico. Tisti deli proletariata, ki si ne morejo pridobiti zadostnih mezd, prihajajo vsled višjih plač drugih delov le na slabše. Jasno je, da ne more to biti koristno solidarnosti proletariata, ali tudi interesu njegovih bolj privilegiranih, to je najbolj plačanih delov niso s tem zavarovani, ker se vsled draginje tudi vrednost njih plač znižuje.

Popolnoma enaki dohodki so pač v kapitalistični družbi utopija; niti v "komunistični" Rusiji jih ni. Ali prekričeča nasprotja med dohodki raznih delavskih kategorij bi se dala odpraviti, če bi bila strokovna organizacija delavstva bolj racionalna, kot je A. F. of L. V tem oziru je ideja I. W. W. pač zdravejša. Toda izenačenje življenjske višine delavcev s primeroma enakimi plačami je vse kaj drugega, kakor rešitev delavskega vprašanja; tudi v sedanjem sistemu ostanejo še nešteti delavski interesi s tem nedotaknjeni. Draginja se n. pr. s tem ne zabrani. Davki, s katerimi se znižuje vrednost mezde, se ne sklepajo v tovarni. Dostop do izobraževalnih sredstev se ne doseže s štrajkom v industriji. Lahko se sodi o principielni vrednosti parlamentov, kakorkoli se hoče, priznati se pa vendar mora, da so močni instrumenti v rokah tistih, ki jih kontrolirajo. Interesi delavstva zahtevajo, da doseže ono to kon-

trolo, in ker je vsaka izkušnja šola in se bridke izkušnje delavstva bolj in bolj množe, mora v delavskem razredu prejalislej zmagati volja za neodvisno delavsko politiko.

Gompersov boj zoper to tendenco je kljub njegovim dosedanjim zmagam brezupen. Zadrževal jo je; ali to ni toliko rezultat njegove sile, kolikor posledica razmer, ki so vladale med ameriškim delavstvom sploh in v A. F. of L. posebej. Te razmere pa niso večne. Neizogibno raste kapitalistični pritisk; politične institucije obračajo svojo ost bolj in bolj zoper delavstvo, nujnost sili delavce, da mislijo več, naposled prihaja tudi sugestivna moč dogodkov onstran morja v poštev in tako postaja delavstvo polagoma tudi tukaj politično. Če je ta proces danes še počasen, je to prikazen vsakega začetka. V svojem razvoju bo vse hitrejši, pa tudi vse temeljitejši. Čim se masa delavstva odloči za razredno politiko, jo pouči praksa sama, da so vsi naporji v okvirju sedanjega sistema nezadostni. Naj bo pot daljša ali krajša, zadnja postaja bo socializem.

American Federation of Labor in program rekonstrukcije.

Konvencija A. F. of L., ki zboruje v Atlantic City, N. J., je sprejela program rekonstrukcije, za katerega so glasovali tudi radikalni elementi v Federaciji. Odbor, ki je imel nalogo izdelati program, ga imenuje "nov proglas neodvisnosti ameriškega delavstva".

Med drugim se program glasi:

"Razvoj v družabnem, gospodarskem in političnem oziru je bil vsled potrebe v vojni tako različen po svoji naturi, kakor je bil resen po svojem karakterju. Ena največjih in najdalekosežnejših posledic je uresničenje delavskih pravic, dolžnosti in odgovornosti v stavbi družbe, industrije in vlade.

Zavedajoče se svoje moči kakor nikdar prej, se ne bo delavstvo nikdar več zadovoljilo s sistemom, ki ravna z njim kakor z blagom ali s kupčijskimi predmeti. S stališča, na katero so se povzdignili, zahtevajo delavci, da se ravna enako z vsemi moškimi in ženskimi v družbi in vztrajajo na tem, da dobe popolno vrednost za delo in popolno odškodnino za trud, ki ga vlagajo vanj, na takem temelju, da bo vsakomur mogoč višji užitek življenja, ne pa le gola eksistenca na nižini mizerije, ki poraja bankrot človeštva.

V boju med demokracijo in avtokracijo v industrialnem življenju ameriškega delavstva polaga A. F. of L. posebno važnost na sledeče točke:

1. Priporoča odpomoč proti brezposelnosti.
2. Zahteva zadovoljive plače.
3. Izjavlja, da si ima delavstvo pravico samo določati delovne ure.
4. Zahteva varnost žena in otrok v industriji.
5. Podpira združne ustanove farmarjev in podobne produktivne institucije.

6. Podpira skrčenje moči, ki jih imajo sodnije pri ustvarjanju in razveljavljanju zakonov.

7. Zagovarja popolno udeleževanje delavstva v politiki, toda ne v taki, ki je enostranska.

8. Podpira razširjenje javnih vodotokov za plovbe in javno lastnino in izpopolnitev vodnih sil.

9. Zastopa minimalno najemništvo farm ter podpira lastništvo farm s pomočjo občinstva.

10. Zastopa krčenje moči korporacij.

11. Zahteva popolno svobodo tiska in govora.

12. Zastopa dveletno prepoved naseljevanja v Ameriko, in po preteku dveh let omejitev priseljevanja.

13. Zastopa obdavčenje na podlagi osebnih dohodkov in premoženja.

14. Podpira državne šole za otroke delavcev in zahteva odlok, da upravlja industrijalna učilišča delavstvo.

15. Je proti veliki stalni armadi.

Odbor — tako se glasi poročilo — priporoča adoptiranje programa, ne zaradi tega, ker je idealen, ampak ker je praktičen; ne zato, ker obsega novosti, ampak ker je sestavljen na temelju preizkušenj in pravičnosti. Program je zelo konstruktiven in umerjen, ne le da dobi po njem vse najboljše gotov del družbe, marveč, prinaša vsemu ljudstvu večje upanje za boljše dni, boljše življenje, večjo svobodo in večjo srečo.

Posebno ostro obsoja konvencija v resoluciji, ki je bila soglasno sprejeta, "zlorabo sodnijske moči"; proti tej zlorabi — pravi tozadevna resolucija, bo delavstvo nastopalo z vsemi sredstvi, ne glede na posledice.

Konvencija se je izrekla proti organiziranju samostojne politične stranke, kakor je na primer Labor party.

Oha — Gompers in Frank Morison, sta bila zopet izvoljena na svoja mesta. Gompersu je konvencija povišala plačo od \$7,500 na \$10,000 letno. Poročila pravijo, da je to konvencija storila proti Gompersovi volji in vzlic njegovemu protestu.

Konvencija je sprejela priporočilo, da dela eksekutiva A. F. of L. v sporazumu z japonskimi delavci, da se na ta način zasigura boljši sporazum med Zedinjenimi državami in Japonsko.

Dalje je konvencija zaključila, da pošlje svojo delegacijo na kongres Pan American Federation of Labor, ki se vrši dne 7. julija t. l. v New Yorku.

John Fitzpatrick, predsednik chikaške federacije dela, je poročal o potežkočah, ki jih ima njegova organizacija pri organiziranju delavcev v jeklarski industriji. Jeklarski trust se poslužuje najpodlejših in nepostavnih sredstev, da prepreči organiziranje delavcev. Vse te ovire seveda ne bodo nič pomagale. Delavstvo bo organizirano. Sedaj so naše oči uprte v Pennsylvanijo, kjer čaka na stotisoče delavcev, da jih v tej industriji organiziramo. Ako se nam posreči zlomiti opozicijo jeklarskega trusta, bomo s tem uničili opozicijo proti organiziranemu delu."

—č.

Delavstvo in šport.

Willard, znani ameriški kralj rokoborcev, in Dempsey, ki želi vzeti Willardu krono, bosta imela dne 4. julija v Toledo, Ohio rokoborbo.

Na tisoče in tisoče ljudi, bogatih in revnih, pojde gledat pretep teh dveh modernih gladiatorjev. In sto tisoč drugih bo z vso napetostjo sledilo poročilom po predalih velikih dnevnikov, kjer bo popisani vsak detalj nastopa, vsaka kretnja, vsak znaten udarec, ki bi imel vpliv na anatomijo in na končni rezultat dvoboja teh dveh rokoborcev. Teden pred rokoborbo in mesec za njo bodo vsi listi in magazini polni tega dogodka. Pariška mirovna konferenca in ruski boljševiki izginejo za enkrat s površja. Vse bo vtoplejeno v Willarda in Dempseya. Duh ameriških množic, ki je tako navajen površnosti in se rad opaja od dražljivosti čustev, bo spremljal dogodek, in pretepaču, ki odnese s pozorišča "zasluženo" krono, se bo pela slava. Da bo pri tem igral veliko vlogo denar, se razume. Akcija ameriških mas bo na vrhuncu.

Delavski razred bo pri tem zainteresiran, kakor kapitalistični in srednji sloji.

Rokoborba v Ameriki je star šport; postal je tradicionalen. Amerikanec je nanj tako ponosen kakor Španec na bikaborbo, ali Francoz na boj s petelinom. Denarni promotorji so vedno znali izrabljati vse vrste športe za dobro kupčijo, kapitalistični razred pa je negoval te reči in jih direktno podpiral, ker so bile voda na njegov mlin. Saj se v takem času pozabi na vse družabne bolezni. Zlasti se to opaža, kadar je na dnevnem redu pretep, kakor ga bosta imela 4. julija Millard in Dempsey v Toledo. V duševnem razpoloženju, ki ga vstvarja tak ravs, se zbude v človeku vsa tista atavistična čustva, ki držijo nagon fizične sile in pospešujejo ambicijo močnejšega za gospostvom nad slabejšim. Po vsaki uprizoritvi v velikem slogu posnema tisoč in tisoč Willardov in Dempseyev tak boj v malem.

Vse to ima na ljudstvo dušo velikanski vpliv. Na velike naloge — ki se tičejo v prvi vrsti delavstva, ljudstvo pozablja; zadeve, za katere je imelo včeraj živahno zanimanje, in bi bile morda jutri rešene, postanejo meglene in padejo čestokrat popolnoma v pozabljenje. Potrebno je, kakor človeku, ki je šel v mesto, da opravi svoj posel, pa se je na potu napil, in mu je bilo vsled tega nemogoče izvesti svoj oprav. Ne samo rokoborbe so te vrste šport, ki uspešno odvrača ljudi od družabnih nalog. Za igro z žogo, ki jo tako vztrajno in goreče zagovarjajo ameriški učni zavodi, so zadnja leta razvili ogromno kampanjo, da se te vrste šport čimbolj razvije in utrdi. Pravijo, da bodo zavezniki razvili ta šport tudi v Italiji in po vseh krajih, kjer je ljudstvo nezadovoljno. Tolstoj je imel prav, ko je dejal, da bo kapitalistični razred storil vse, kar ljudstvu dobro de, le z njegovega hrbta se ne bo dal spraviti z lepa. Da bo vsled tega delavskim in socialističnim organizacijam delo za razredno zavednost in socialistično izobrazbo otežkočeno, ni treba posebej naglašati. Mladinske socialistične organizacije po vsem

svetu se morajo vsled tega prilagajati tem razmeram in ustanavljati istotake igre izvzemši rokoborb, ki so same na sebi barbarične, z razliko, seveda, da veje iz teh priredb drugačen duh, kakor iz športov, ki jih prirejajo danes razni meščanski učni zavodi in razni denarni promotorji, katerih namen je otopiti ljudsko dušo, in ji vzeti sposobnost za razmišljanje o človeškem položaju v družbi.

Drskar.

Trst se boji.

Tržaški Italijani zahtevajo, da naj Italija anektira Reko. To izgleda kot naraven izraz nacionalnega sentimenta; toda v stvari je več in razlogi te zahteve so zelo poučni. Trst ni bil niti sam vedno naklonjen aneksiji. Pred italijansko okupacijo je trgovska zbornica v Trstu sprejela resolucijo, ki je zagovarjala avtonomijo za mesto in bližnji teritorij. Tudi Socialistična stranka v Trstu se je ogrevala za samostojno republiko. Če se k temu prišteje slovensko prebivalstvo v Trstu, postane jasno, da je dobila ideja aneksije šele po okupaciji močnejši izraz; ni torej zrasla na domačih tleh, temveč je bila importirana iz kraljevine.

Sedaj, ko izgleda aneksija Trsta kot fait accompli, pa žele tržaški Italijani, da postane tudi Reka italijanska. O tem poroča Thomas Stewart Ryan chicaški "Tribune" iz Trsta preko Pariza:

"V mestu sem našel intenzivo in skoro splošno željo, katero je izrazila ena stranka, da anektira Italija Reko.

Trst čuti, kakor se je neki pesnik izrazil, "da ga ubije poljub matere zemlje, če pade na njegovo lice." Trst je bil avstrijsko priljubljeno pristanišče, in vse kar je bilo v moči monarhije, se je storilo, da se mesto vzdrži. A sedaj pa Reka — svobodna ali jugoslovanska — bi pretila obstoju Trsta.

"Če Italija ne dobi Reke, bo slovansko zaledje bojkotiralo Trst. In kar je še več, Trst se boji, da ne bi internacionalizacija Reke pomenila enake usode za Trst, kakršna je zadela Benetke.

"Ni čudno tedaj, da organizira mladina "batalnone prostovoljcev" v Trstu in Reki, katerih hiše so še sedaj polne lepakov s karikaturami Wilsona in "kesajočega se Kolumba."

"Gotovi reški interesi imajo velike investicije v Trstu. Člani reškega narodnega sveta, tako mi je bilo povedano, so ravnateljji parniške družbe Oriente na Reki. In ker je tako, je lahko razumeti zakaj ta gospoda favorizira italijansko vladno za Reko."

Pazen čitatelj mora v tej vrsti opaziti priznanje, da je zaledje (hinterland) Trsta in Reke jugoslovansko. To seveda ni nič novega za nas, ker vemo, da sega ta jugoslovanski hinterland naravnost v srea obeh mest. Od italijanske strani je pa ta izjava dragocena, kajti s tem je naposled vendar povedano, da je dežela, kateri pripada Trst, prav tako jugoslovanska, kakor tista, kateri pripada Reka. Kaj bi bilo naravnejše, kakor da gre posamezno mesto tja, kamor spada vsa dežela? Vse Primorje je jugoslo-

vansko; logično bi moralo vse Primorje pripasti jugoslovanski državi in z njih Trst in Reka. Italijanski imperializem pa zna postaviti logiko na glavo. On zahteva Trst in Reko, a ker je hinterland jugoslovanski, zahteva še tega povrh.

Če bi Jugoslovani dobili Reko, ali če bi se to mesto internacionaliziralo, bi Jugoslovani lahko bojkotirali Trst in mesto bi doživelo, gospodarsko degradirano, enako usodo kakor Benetke. Yes, na to smo baš mi že davno upozarjali. To pa vendar ne dokazuje nič drugega, kakor da je Trst odvisen od jugoslovanskih dežel, dočim so italijanski aneksionisti vedno trdili, da gravitira k Italiji.

Trst se boji za svojo usodo, če dobe Jugoslovani svoboden pristop v Reko. Toda če je stvar taka, bi morala Italija dobiti vso Jadransko obal in Jugoslovani bi morali biti povrh odrezani še od Egejskega morja. Zaradi samega Trsta bi morali biti potisnjeni v tisto desperatno situacijo, v kateri je bila Srbija pred vojno.

Difficile est satyram non scribere! Vse vzhodne Jadransko obrežje do albanske meje je faktično jugoslovansko. Ali Italija se kapricira na Trst, in da si zavaruje ta grizljaj, mora njen apetit med kosilom rasti in njen imperializem se mora širiti dalje in dalje po Balkanu!

Naj dobi Italija Reko — ali bo tržaška trgovina tedaj res zavarovana? Doslej se je vsaj toliko priznavala, da morajo Jugoslovani imeti direkten in prost pristop do morja. Naj bo to Kraljevica ali Baker ali Senj — verjetno je, da bodo dirigirali svojo trgovino tja, kajti vsak narod bo kolikor mogoče skrbel za svojo gospodarsko neodvisnost. Kaj ostane potem Trstu in Italiji drugega, kakor da zahteva vsak kosček obrežja, katerega bi se mogli Jugoslovani poslužiti?

In v tem je nevarnost za bodočnost. Čim se Italija etablira na vzhodni strani Jadranskega morja, postanejo kondicije take, da se mora razviti njen imperializem, če hoče ali če noče. Sedaj nameravane aneksije niso konec, ampak po svoji naravi ne morejo biti nič drugega, kakor začetek. Kdorkoli favorizira italijansko pohlepnost po neitalijanskih deželah, pomaga pripravljati nove osvojevalne vojne, v katerih bo za balkanske narode vprašanje: Življenje ali smrt.

PROTEST JUGOSLOVANSKIH SOCIALISTOV.

Iz Pariza je dobil "Proletarec" sledeče obvestilo, ki je bilo poslano tudi eksekutivi J. R. Z.:

Z ozirom na tendence, ki se pojavljajo na mirovni konferenci glede na italijanske zahteve v jugoslovanskih deželah je Jugoslovanska socialistična stranka delegirala sodruga Prepeluha (Abditusa) in Golouha v Pariz, da informirata francoske socialiste o položaju v domovini s posebnim ozirom na dejanske razmere v Primorju in na Koroškem. Sedanje stanje je skrajno neugodno. Na mirovni konferenci prevladuje struja, ki se naslanja na londonski pakt, kar pomeni, da bi morali Slovenci poplačati jugoslo-

vansko edinstvo z izgubo svojega teritorija na Pri-morskem in Koroškem.

Sodruha Prepeluh in Goloh sta tukaj konferirala s francoskimi socialisti in jima podala vse potrebne podatke. Glavno njih glasilo "L' Humanité" je objavilo protest jugoslovanske socialistične stranke proti omenjenim nakanam mirovne konference.

VEST IZ DOMOVINE.

Sodrug Etbin Kristan je dobil od sodruga Prepeluha in Golouha iz Pariza sledeče obvestilo:

Po nalogu iz domovine Vas morava obvestiti, da ste izvoljeni v Narodno predstavništvo države S. H. S., v katerem ima Jugoslovanska socialistična stranka iz Slovenije še sledeče zastopnike: Sodrug Anton Kristan, Čobal, Kopač, Petejan in dr. Lončar. Stranka je močno narasla in izdaja sledeče liste: Dnevnik "Naprej", strokovno glasilo "Delavec", kmečki tednik "Ljudski Glas", družinski list "Svoboda" in revijo "Demokracija". Gibanje je zelo uspešno. Notranji politični boj se pripravlja glavno med centralisti in avtonomisti. Na znotraj naša država še ni konsolidirana in treba bo mnogo dela. Vaša navzočnost v Narodnem predstavništvu je zelo potrebna. Pripravlja se organizacija enotne Jugoslovanske Socialistične Stranke, ki bo obsegala vse naše dežele. Vse notranje razmere v državi so doslej provizorične. Ljudstvo v domovini nestrpno pričakuje Vaš prihod.

UTRINKI.

V državi Massachusetts, ki se že dolgo odlikuje z močnim, zavednim in doslednim kapitalizmom, dobivajo delavci zadnji čas vedno bolj dragocene nuke. Seveda je glavno vprašanje, kdaj se jih bodo znali prav poslužiti in izvajati iz njih prave posledice. Da je ondotno delavstvo nezadovoljno, se lahko spozna iz mnogih znamenj. Tovarniške stavke so postale precej vsakdanja prikazen. Med delavstvom se pojavljajo razne radikalne smeri. Med socialisti je močno nagnenje za levo krilo. V državni zakonodarni pa prevladuje levo krilo kapitalizma, radikalno na svoj način, odklanjajoče vsako koncesijo in vsak kompromis. Delavski nepokoj gre tej skupini za nohte, pa ga hočejo odpraviti. Ali kako? Bolj oportunistični ljudje bi gledali, da se pouče o temeljnih vzrokih nemira in da jih vsaj toliko odpravijo, kolikor bi bilo mogoče, ne da bi bilo preveč obžutno za njih interese. Prav v Massachusettsu nemara ne bi bilo težko priti na dno teh vzrokov. Državna komisija za preiskavo mezd je baš izdala svoje poročilo, v katerem ugotavlja, da je bilo leta 1917 po vsej državi vposlenih petstotisoč moških v industriji in da jih je več kot polovica imela izpod 20 dolarjev tedenske plače. Devet odstotkov jih je imelo po 12 dolarjev. Žena je bilo vposlenih dvesto tisoč; en odstotek jih je dosegel 35 dolarjev, zato pa jih je tretjina delala za 10 dolarjev in manj na teden. Pomen teh števil postaja jasnejši, če se

spomnimo, da so po poročilu zveznega industrijskega urada cene življenskih potrebščin od leta 1914 poskočile za 61 odstotkov.

Očividno se massachusettski zakonodajci ne morajo preveč ukvarjati s takimi reči. Oni ne marajo delavskih nepokojev, pa basta. In najkrajša pot se jim zdi, da jih prepovedo. Včasih je Prusija dajala satirikom material za ostre dovtype, ker je bilo tam vse "verboten". Bostonski kapitalisti se pa tudi od Prusov ne dajo prekositi. Državni senat je soglasno sprejel zakon proti boljševizmu, s katerim daje kapitalističnim podjetnikom skoraj neomejeno moč nad delavci in uslužbenci, posest kakšne radikalne brošure pa zadostuje, da pride človek v kriminal.

To je vse zelo radikalno, ampak predvsem radikalno nezmislno. Če mislijo massachusettski Soloni na tak način odpraviti delavski nepokoj, se bodo vračunali, kajti taka zatiralna sredstva porajajo baš nasproten učinek. Njih radikalni legalizem ne more povzročiti nič drugega, kakor nelegalen radikalizem. Kapitalistom daje v roke sredstva za vsakovrstne persekucije, katerih se bodo tem rajši posluževali, čim bolj nedoločeni so izrazi "radikalizem" in "boljševizem", delavce pa provocira kakor vsaka sila, zlasti še taka, ki se lahko krivično rabi.

Ni le slučaj, da uspeva rebelični radikalizem najboljše tam, kjer se širi od zgoraj največja reakcija. Če bi državni senatorji nekoliko razumeli psihologijo, ne bi mogli niti trenotek dvomiti, da zanašajo s takimi zakoni največjo nevarnost v državo. Ali kdove, če ni baš tak njih namen? Provocirati delavstvo, da se dobi pretveza za nasilen nastop je stara taktika. Par sto razbitih glav — si mislijo politični in gospodarski avtokrati — potolaži za nekaj časa nemirno kri. Včasih se je taka taktika obnesla, včasih pa tudi ne.

Kaj pa, če se delavstvo ne bi dalo provocirati? Kaj, če bi za nekaj časa stisnilo zobe, pa se spomnilo, da prihajajo taki zakoni iz hiše, katero bi navsezadnje lahko sami osvojili? Nihče nima sedeža v senatu predplačanega do smrti in kjer sede danes zastopniki absolutnega kapitalizma, se lahko kaj kmalu prikažejo zastopniki delavnega ljudstva in pomečejo vso staro šaro v ropotarnico.

Gospod Samuel Gompers je bil vnovič izvoljen za predsednika American Federation of Labor. Ko so se končale ovacije, se je zahvalil za izvolitev, obenem se je pa pritoževal, da je mnogo "protidelavskih" in "nepatriotičnih" listov agitiralo proti njemu. Gospod Gompers se je s temi besedami ponižal na nivo zelo navadnega demagoga, pa nima za to niti izgovora, da živimo v vojnem času. Dokler je bila še vojna, so bile razne razpaljene strasti in histerične izjave razumljive, četudi ne opravičljive. Zdaj je ta čas za nami in gospod Gompers kaže preveč domišljavosti in prevzetnosti, če misli, da je treba njega smatrati za edinega božanskega reprezentanta ameriških delavcev in da more on avtoritativno določiti, kaj je patriotično. Zdi se, da so se Gompersa prijele razne kajzerske navade, s katerimi pa ne bo imel

mного uspeha. Med resničnim patriotizmom in re-akeionarnimi nazori Gompersovimi je razlika kakor noč in dan. Predsednik A. F. of L. ima pravico, da misli drugače, nima pa pravice, da bi izdajal svoje misli za avtokratičen zakon. Vedno smo smatrali Gompersovo taktiko za zgrešeno, pravim delavskim interesom škodljivo, in ker smo o tem prepričani, je naša dolžnost, da ji nasprotujemo. Opozicijo so morali trpeti tudi večji ljudje od Gompersa; a kdor nima proti opoziciji boljših argumentov, kakor zmerjanje in obrekovanje, daje le sam sebi izpričevalo ubožstva.

Leta 1912. je bila inkorporirana tvrdka Hercules Powder Co. Prihodnje leto je znašal njen čisti dohodek milijon dolarjev, leta 1914 en milijon in četrtrt, leta 1915 že 4,886,102 dol., leta 1916 \$6,658,873, in leta 1917 \$7,092,862. Leta 1918. je znašal čisti dobiček "le" 2,315,603 dol. po odbitku vseh izdatkov in davkov, ki so znašali \$3,992,000. Kakor je videti, se delo še vedno izplača. Seveda ne, če dela človek s svojimi rokami ali s svojo glavo.

Pred kratkim je profesor zemljepisa na chieaschem vseučilišču dr. J. Paul Good na shodu učiteljske federacije izjavil, da se morajo profesorji visokih šol organizirati za izboljšanje svojega položaja. V Epiktetovih časih — je dejal — se je vzgoja otrok izročala sužnjem, a današnja družba gleda na učitelja še vedno kot na sužnja. Pri pouku nimajo nikakršne svobode, ravnati se morajo po ukazih in interesih kapitalistov, in če imajo svobodomiselne nazore, jih odpuščajo brez razloga.

Ideja je dobra in res je čas, da bi ne le vseučilišni profesorji, ampak duševni delavci sploh mislili na svojo organizacijo. Kar je dr. Goode dejal o suženjstvu profesorjev, je zelo resnično, le da je še malo profesorjev, ki se zavedajo svojega ponižanja. V tem oziru bodo morda delavci učitelji, profesorji pa učenci.

Kadar dvigne delavstvo svoj tisk nad kapitalističnega, bo blizu ura njegove rešitve.

Po zadnjih vesteh podpiše Nemčija mirovno pogodbo, tako, kakršna je. "In der Not frisst der Teufel Fliegen," pravi nemški pregovor. Časopisi so polni ugibanja, kakšne notranje posledice bo to imelo v Nemčiji. Počakajmo — mislimo mi. Saj ne gre le za Nemčijo, ampak za vse dežele, ki so prizadete pri sklepu miru. In mnogo posledic se ne pokaže jutri, ampak morda še le po letih.

Scheidemannova vlada je padla in na njeno mesto je prišla Bauerja. Pa tudi o tej poročajo, da je že porušena. Vest je lahko resnična, pa tudi zlagana. Sploh se pa ne bo čuditi, če pride prihodnje dni iz Nemčije kaj presenetljivih vesti.

Poročila iz Pariza pravijo, da misli Clemenceau demisionirati, češ da je njegova naloga končana, ka-

dar se podpiše mir. Nam se zdi, da je bila njegova naloga že davno končana in da bi bil storil demokraciji največjo uslugo, če bi mu bila demisija prišla še pred novim letom na misel.

Profesor de Valera, sinn feinski predsednik irske republike, je baje prišel v New York. Irsko je zapustil z aeroplanom brez potnega lista. Zdi se, kakor da bi bilo v naslovu "Irska republika" nekaj humorističnega; za Anglijo bi se iz tega utegnulo razviti še kaj tragičnega.

V bančnih krogih je zbudila veliko pozornost vest, da bosta chieaški banki Illinois Trust and Savings Bank in Merchant Loan and Trust Co. prevzeti od Corn Exchange National Bank in Union Trust Co., da se ustanovi ena velika banka s kapitalom 414,344,000 dolarjev. Druga kombinacija bank bi imela biti Continental in Commercial s 365,752,000 dolarji kapitala. Vse to ima seveda namen, da se obvlada denarni trg in potlačijo manjše banke. Bil bi čas, da bi se mislilo na poddržavljenje bank; ampak dokler imajo v vseh zakonodajnih zbornicah kapitalisti večino, je komaj pričakovati kaj takega.

Gospod Orlando je demisioniral in Tittoni je njegov naslednik. Rimski telegrami pravijo, da je natekel na hudo opozicijo, češ da nočejo Italijani nič slišati o kakšnih koncesijah na vzhodni strani Jadranskega morja. Ves čas so Italijane vpajali z "Iredento", pa ne bi bilo nič čudnega, če bi bili zdaj pijani. Toda zdi se nam, da bo delal kakšen pameten kompromis z Jugoslovani Tittoniju manj težav, kakor domača situacija, ki jo karakterizirajo številni štrajki. In delavci ne štrajkajo za Logatec in Triglav, ampak za svoje socialne zahteve.

Če ne bodo delavci agitirali za svoje časopisje, ne bo nihče opravil tega dela namesto njih.

Če hočejo delavci kdaj zmagati, ne smejo pozabiti, da morajo to doseči s svojo inteligentnostjo. Kajti le, če bodo dovolj inteligentni, bodo znali svojo zmago prav porabiti in prevzeti v družbi vodilno vlogo.

Svojega znanja ne more človek pomnožiti z uganjanjem, ampak le z učenjem.

Človek je izbirčen pri jedi; še bolj potrebno je to pri čitvu. Nihče ne mara uživati strupa v jedilu; v čitvu ga marsikdo hlasta.

Za socializem ne zadostuje reči: "Tako mi slim." Le kdor lahko pravi: "To vem in znam," bo varen, da je na pravi poti.

Ali pride Nemčija v ligo narodov? To je vprašanje, s katerim se bavijo na pariški mirovni konferenci in zaradi katerega se krši sporazum zavezniških diplomatov, kakor se je kršil že nekolikokrat. Poročila pravijo, da podpirata Wilson in Lloyd

George idejo, da naj se Nemčiji omogoči pristop v ligo in če bo na seji, ki je nameravana prihodnjega septembra v Washingtonu, sprejeta, naj se takoj odpokličejo vse okupacijske vojske z nemškega teritorija. Clemenceau je nasprotnik te smeri. Clemenceau je tesnopršen nacionalist, ki smatra zmanjšanje, ponižanje in oslabitev Nemčije za veliko državniško modrost, in ker živa vedno le v to piko, ne more presoditi splošnih interesov sveta, od katerih so tudi interesi Francije veliko bolj odvisni kakor od razcepanja Nemčije. Zagovorniki pomirljive struje žele sprejem Nemčije v ligo narodov baje zato, da se ne bi ustanovila druga liga, ki bi mogla obsegati Nemčijo, Rusijo in nekdanje "tevtonske" države. Čudno je, da so potrebovali tolika časa, preden so spoznali tako možnost. In čudno je, da še sedaj ne spoznajo, na kako napačni podlagi snujejo ligo narodov.

Ko je Wilson razglasil idejo lige, jo je moral vsakdo razumeti tako, da naj se osnuje družba vseh narodov, torej organizacija, ki bi obsegala ves svet. Kaj pa ostane od te velike ideje, če postaja verjetno, da se osnuje poleg ene lige druga liga, kakor se na primer poleg trozveze ustanovila ententa? Kje je garancija za svetovni mir, če se deli svet v dvoje skupin, kakor ljubosumnost in konkurenca?

Da postaja to mogoče, je pa kriva metoda, ki so si jo mirovni diplomatje izbrali za snovanje lige mirovni pogoji, ki zbuja povsod netečnost, nezadovoljnost in odpor. A če verujejo pariški preustvarjalci sveta, da bi mogla nastati taka nasprotna liga, naj ne varajo sami sebe z mnenjem, da bi morala obsegati baš Rusijo in nemške dežele. Aliance se porajajo po interesih in prav tako se menjajo. Če nastaneta dve ligi, ne more Clemenceau prisegati, da ne bo baš Francija v petih ali desetih letih tovarišica Nemčije. Italiji ni bilo treba dolgih let, da je preskočila iz trojne zveze v entento. Take reči se vsak čas lahko ponove, kakor so se ponavljale neštete krat. To vse je dokaz, da ne izvršujejo konferenčni bogovi v Parizu nobenega božanskega, nobenega mojstrskega dela, ampak da je vse, kar so doslej dovršili, krparija, na katere trajnost se je prav malo zanašati. Človeku se pri tem le žal stori, da je vztrajal v tej družbi Wilson, od katerega je ves demokracijski svet pričakoval druge vrste eneržijo.

Za radikalizmom se včasih ne skriva nič drugega, kakor neznanje in površnost. Zahtevati družabno revolucijo je zelo enostavno. Treba je pa tudi vedeti, kako komplicirana mašinerija je človeška družba in poznati njene komplikacije. Kdor se poglubi v to, pride nujno do spoznanja, da ima socialna revolucija neizogibno opraviti s tisočeriimi podrobnostmi, ki jih mora jemati v svoj račun. Prav tako mora tudi uvideti, da potrebuje to komplicirano delo svoj čas. Uničenje družabnih naprav bi se pač lahko opravilo zelo hitro. Toda socialna revolucija ni uničevanje, tem več le odstranitev nepotrebne in škodljivega, pa ustvarjanje potrebnega in koristnega. Le kdor ne ve in ne razume tega, je lahko tako radikalen, da zahteva socialno revolucijo v 24 urah.

Ves čas boja za zedinjenje Jugoslovancev je "Proletarec" zagovarjal idejo združitve. Ves čas je pa tudi upozarjal, da se mora to izvršiti v interesu naroda, ne pa v interesu kakšne posamezne osebe, familije ali klike. Iz tega sledi, da mora biti tudi za način združitve merodajna volja naroda. Srbska vlada je, kakor vse kaže, drugega mnenja. Ona jemlje urejevanje države popolnoma v svoje roke in skuša ustvarjati take razmere, da ne preostane narodu sploh nič za urejevanje. Aleksandrovi trabanti postopajo, kakor da se je nekdanja Srbija razširila. Fakt pa je, da se snuje popolnoma nova država, v kateri je Srbija le en del, in sicer del, ki pomeni prav toliko kolikor Bosna, Hrvaška ali Slovenija. Pašić je Srbiji namenil vlogo jugoslovanske Prusije; toda noben drugi del Jugoslavije ne mara prevzeti vloge Braunschweiga ali Sachsen-Coburg-Gotha. Mi smo vedno zagovarjali federativno republiko, ker vemo, da se gotove posebnosti onih delov, iz katerih se sestavlja Jugoslavija, ne dajo odpraviti in zatreti čez noč. Sedanjost kaže, da smo imeli prav. Nihče v Jugoslaviji ne mara hegemonije, ne srbske, ne hrvaške, ne slovenske, ne katoliške, ne pravoslavne, ne mohamedanske. Kar hočejo vsi, je enakopravnost. Le tisti, ki momentano vladajo, je ne marajo. Ni pa prav predaleč čas, ko se ne bo vpraševalo, kaj marajo in kaj ne marajo oni, kajti vojaška diktatura se tudi v državi S. H. S. ne bo mogla večno ohraniti in čim pride narod do besede, bo vse drugače, kakor si domišljajo Pašić, Protić in Aleksanderek.

Kapitalistično časopisje je ustanova sužnjev za sužnje.

Na Koroškem in Štajerskem zahtevajo plebiscit, da se določijo meje Jugoslavije. Smo za to, ampak tedaj naj bo plebiscit povsod, tudi na Goriškem in v Istri.

Čitanje je zelo priporočljivo. Ampak med čitanjem lepih, koristnih reči in šundromanov je razlika.

Tudi egoizem se lahko spravi v službo splošnosti in socializem ima nalogo, da izvrši to. Ubiti se egoizem ne more, ker je prirojen; ali z dobro organizacijo se lahko odstrani njegova škodljivost.

V dunajskih kasarnah, kjer je sedaj "ljudska bramba", se vrše redna predavanja. Tam se brambovci med drugim poučujejo tudi o — socializmu. In svet se še ni podrl.

Pošteni ljudje bi radi odpravili korupcijo, pa se boje zdravila, ker se edino zdravilo imenuje socializem.

Če so interesi dela in kapitala identični, zakaj obstaja potem med njima tako ljut boj?

Ali ste že poslali tistih \$2.50 za "Proletarca"? Ako še ne, storite to takoj.

ADVERTISEMENT

Slov. delavska

podporna zveza

Ustanovljena dne 26.
avgusta 1908.Inkorporirana 22. aprila
1909 v državi Penn.

Sedež: Johnstown, Pa.

GLAVNI URADNIKI:

Predsednik: IVAN PROSTOR, 6120 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.

Podpredsednik: JOSIP ZORKO, R. F. D. 2, Box 113, West Newton, Pa.

Glavni tajnik: BLAS NOVAK, 634 Main St., Johnstown, Pa.

1. Pom. tajnik: FRANK PAVLOVČIČ, 634 Main St., Johnstown, Pa.

2. Pom. taj. ANDREJ VIDRICH, R. F. D. box 4, Johnstown, Pa.

Blagajnik: JOSIP ŽELE, 6502 St. Clair Ave., Cleveland, O.

Pom. Blagajnik: ANTON HOČEVAR, R. F. D. 2, Box 27, Bridgeport, O.

NADZORNI ODBOR:

Predsednik nadzor. odbora: JOSIP PETERNEL, Box 95, Willock, Pa.

1. nadzornik: NIKOLAJ POVŠE, 1128 Fabyan St., City View, N. S. Pittsburgh, Pa.

2. nadzornik: IVAN GROSELJ, 885 137th St., Cleveland, O.

POROTNI ODBOR:

Predsednik porot. odbora: MARTIN OBERŽAN, Box 72, East Mineral, Kans.

1. porotnik: FRANC TEROPČIČ, R. 1, Banonza, Ark.

2. porotnik: JOSIP GOLOB, 1916 S. 14th St., Springfield, Ill.

VEHOVNI ZDRAVNIK:

Dr. JOSIP V. GRAHEK, 843 E. Ohio St., Pittsburgh, Pa.

Glavni urad: 634 Main St., Johnstown, Pa.

URADNO GLASILO: PROLETAREC.

3639 W. 26th St., Chicago, Ill.

Cenjena društva, oziroma njih uradniki, so uljudno prošeni pošiljati vse dopise naravnost na glavnega tajnika in nikogar drugega. Denar naj se pošlje edino potem Poštinih, Expressnih, ali Bančnih denarnih nakaznic, nikakor pa ne potem privatnih čekov. Nakaznice naj se naslavljajo: Blaž Novak, Title Trust and Guarantee Co. in tako naslovljene pošiljajo z mesečnim poročilom na naslov gl. tajnika.

V slučaju, da opazijo društveni tajniki pri poročilih glavnega tajnika kake pomanjkljivosti, naj to nemudoma naznanijo uradu glavnega tajnika, da se v prihodnje popravi.

J. S. Z.

VEČ JASNOSTI.

Lawrence, Pa. -- Če ni bilo slovenskim sodrugom znano doslej, v kakšem stanju se nahaja ASP. in kakšen kaos vlada v njej, so se lahko poučili o njej sedaj, ko smo končno vendarle dobili poročila, o katerih mislim, da so resnična.

Gl. tajnik stranke, sodrug Germer, o katerem so mnogi mislili, da se bo držal skrajnih levičarjev v stranki, dela danes na to, da se v stranki utrdijo resnično socialistični elementi.

Jaz sam sem bil mnenja, da bi bilo za nas najboljše oprijeti se levega krila, dokler nisem spoznal napak v taktiki, ki se je poslužuje to krilo.

Pristaši levega krila med drugim trdijo, da se moramo za razširjenje socializma posluževati agitacije "od ust do ust". To je že star način naše propagande, toda nam ta način agitacije ni bil edini za razširjanje socializma. Pristaši levega krila pa trdijo, da taka propagatorična taktika zadostuje. Mi smo agitirali za pridobivanje članstva v socialistične klube, ker smo se zavedali važnosti trdne organizacije, v kateri se je delavstvo učilo spoznavati današnji sistem in se poučevalo o socializmu. Vedeli smo, da je za uvedbo socializma potrebna masa zavednega, izobraženega delavstva, ki se bo znalo v obstoječih razmerah posluževati prave taktike v boju za socializem. Izgleda pa, da levo krilo ne polaga velike važnosti na organizacijo. Vsaj tak vtisk dobiva tista masa, ki sledi, vedoma ali nevedoma, levičarjem. Organizacije jim ni treba, na shode in seje ni potrebno prihajati in to tej masi najbolj imponira.

Kako naj sploh vemo, kdo je v naših vrstah, če nimamo organizacije, ki je merilo naše moči ali šibkosti?

Levičarji imajo svoj evangelij v "masni akciji". Tudi mi verjamemo, da se ne da brez 'masne akcije' nič doseči. Tudi vojna je masna akcija in brez nje ne bi mogel kajzer niti nihče drugi prižeti vojne. Vprašanje je, na čigavi strani je masa. Za socialiste je važno, kakšna je ta masa. Ali je zavedna ali nezavedna, ali zna misliti, ali pa morda le sledi danes enim, jutri drugim kričačem. Socializem potrebuje zavedne, v socialističnih naukih dobro poučene mase. Kje boste vzgojili tako maso, ako ne v organizacijah? Mi bomo predstavljali nekaj moči, ki pride v poštev, kadar bo vsaj tretjina delavstva organizirana v socialistični stranki. Levičarji se sklicujejo na usijo in pravijo, kar je bilo mogoče tam, je mogoče tudi pri nas. Pri tem pa popolnoma pozabljajo, da so razmere tu take, v Rusiji pa popolnoma drugačne. Ena država je v vojni lahko poražena, medtem ko prihaja druga iz boja zmagovita. V eni je lahko gospodarski sistem popolnoma bankrot, v drugi je še dobro utrjen. V Rusiji so po vojnih nespehah carjeve armade in vsled zastaralega, nazadnjaškega fevdalnega gospodarskega sistema razmere popolnoma dozorele za revolucijo in to je bil edini izhod, katerega se je do gotove meje poslužila tudi ruska buržoazija. Kakor v Rusiji, tako je vojni poraz povzročil tudi revolucijo v nemški Avstriji in na Ogrskem. Izvedla se je skoro brez vsakega večjega prelivanja krvi in to enostavno zato, ker so razmere dozorele za revolucije. Te države imajo lahko socialistične vlade, toda predno bodo mogle uvesti socializem, bo treba še mnogo časa. Glavna pridobitev pri tem je vendarle ta, da se uvede najširša demokratična uprava in razne socialne reforme, ki bodo značile korak bliže k socialistični družbi. Dokler so na bojiščih zmagovale kajzerjeve armade, ni nihče upal na poizkus ali celo na uspeh revolucije v Nemčiji. Do revolucije pa je prišlo takoj po porazu kajzerizma.

Ideal levičarjem je ruska revolucija, na katero se vedno opirajo. Na tem mestu moram izjaviti, da

gojim do ruskega ljudstva največje simpatije in želim, da pride koncem koncev iz sedanje borbe zmagovito in združeno v okvirju združenih držav socialistične Rusije.

Revolucionarno razpoloženje, ki ga neti levo krilo v Ameriki zna imeti za socialistično propagando v tej deželi zelo neljube posledice. Neuka masa pričakuje v bližnji bodočnosti preobrat, ki ji prinese raj. Ker tega preobrata ne bo, bo razočarana, pa bo pričela mrziti vsakega, ki bo prihajal pred njo s socialistično propagando. Naša naloga mora biti vzgojevanje delavstva v političnem smislu. To je potrebno v vsaki državi, kjer ima ljudstvo ustavne pravice in demokratičen volilni red. Kadar se ljudstvu odvzamejo ustavne pravice, ali če jih sploh nima, kjer delavstvo nima pravice glasovanja v ustavna zastopstva, tam se lahko govori o revolucijah, če je to edina pot za pridobivanje pravic. V državi, kot so Zedinjene države, pa je taktika, kot jo zavzemajo skrajni levičarji, socializmu absolutno škodljiva. Koristi od nje imajo le tisti elementi, ki se hočejo vzdržati na površju potom reakcionarnih zakonov. Za sprejetje takih zakonov pa jim služi kakor nalašč taktika levičarjev in drugih psevdo-revolucionarjev. Prirejajo se bombni napadi, vrše se nesmiselne bombastične govorance polne groženj, posledice pa mora trpeti organizirani proletarijat. Kaznovani pa so največkrat nedolžni, ali pa zapeljani ljudje.

V krogih ASP. je sedaj na dnevnem redu vprašanje, ali naj se prizna bernska socialistična konferenca za drugo Internacionalo, ali pa naj se pridruži Leninovi tretji Internacionali v Moskvi. Nimam priložnosti nasledovati vse gibanje mednarodnega socializma v podrobnostih, zato mi je težko izrehati jasno stališče o eni ali drugi Internacionali. Kljub temu hočem spregovoriti tudi o tem par besed. Predno moremo govoriti o kakem pridruženju k moskovski Internacionali, bi bilo za nas potrebno jasneje poznati sedanje ruske razmere. Iz tega razloga bi morali počakati, kako se razvijejo razmere v Rusiji v bodočnosti. Tudi je še vprašanje, dali se bo ruska komunistična vlada mogla vzdržati in razširiti svojo moč in koliko bo še spremenila svojo taktiko. Za nas bi bilo najvažnejše dobiti zanesljiva direktna poročila iz Rusije, ki bi natančno osvetlila položaj. Dokler ne dobimo iz nje jasne slike, bi bilo za ASP. priporočljivo počakati z iniciativami in referendumi glede odločitve, katera Internacionala se priznava od ASP. Ko se sedanji politični kaos v Evropi nekoliko umiri in nastopi normalne potniške in poštnice zveze, bo morda tudi v socialistično gibanje prišlo več sporazuma, ki bo vodil v eno Internacionalo proletariata. To je v interesu socializma, in vsako prenašanje bi škodovalo. Napake se lahko store, mnogo težje jih je pa popravljati.

•

Organizator J. M. S. S. Stanković je pisal v "Znanju", da mu je neki slovenski sodrug dejal, da se je že 30 slov. soc. klubov oglasilo za pristop k takozvani J. M. S. S., v katerem je organizirana bivša hrvatska sekcija J. S. Z. (Zadnji imenik JMSS.,

priobčen koncem meseca maja t. l., izkazuje samo dva slovenska kluba, enega iz Springfieldda, Ill. in drugega iz Homer Cityja, Pa.) Stankoviću želim dober tek, ki ga goji do slovenskih klubov. Dotičnemu slovenskemu sodrugu, ki je podal to izjavo, pa priporočam, naj sam pokaže, kje in kako je organiziran, preden nas pridobi na svojo pot. Mi ne sledimo na pota vabljivih besed. Mi se držimo poti, ki se nam zdi v danih razmerah prava, ne pa tiste, ki nam jo priporočajo domišljavi ljudje in kakšni postopači. Za naše gibanje bi bila nesreča, če bi sledili razdiralnemu elementu, ki ne poznajo nobenega konstruktivnega dela nego le demagogirajo in zasledujejo svoje osebne ambicije.

Nobenega dvoma ni več, da smo prav storili, ko smo se ločili od ASP. Moja želja je, da bi tisti klubi, ki so vsled razmer, oziroma nezadovoljstva, sedaj neaktivni postali zopet aktivni v krogu JSZ. in da ustanavljamo nove klube tam, kjer jih še ni. Kadar pa bodo ameriški socialistični krogi združeni v stranko, ki bo stala na programu resničnega, konstruktivnega socializma, tedaj pristopi v njen krog tudi JSZ. z vsem svojim članstvom. Čim močnejši bomo takrat, tem večji bo naš vpliv na stranko in socialistično gibanje v tej deželi. Prišel bo čas, ko se bodo morali grobokopi socializma umakniti, bodisi tisti, ki se odevajo sami s plaščem namišljenega socializma in ultra radikalizma, kakor tudi tisti, ki stoje odprto v boju proti nam izven naših črt. Sedanja kriza bo prehajala v mirnejši stadij dela in priprav za bodoče boje. Socialistična Internacionala se bo prerodila v novo življenje.

John Trčelj.

KAM VODI PRENAPETOST.

Collinwood, Ohio. — Ena najbolj obrabljenih fraz je ona o slogi. Kolikokrat se je že apeliralo v vseh strankah in vseh frakcijah na slogo, na složno delo! Sloge, kakršno si žele dobri in naivni ljudje, pa le ni in je v pravem pomenu besede menda tudi ne bo.

V razrednem delavskem gibanju v Ameriki in več ali manj tudi drugod, vlada sedaj bolj nesloga kakor sloga. Razpršili smo se na stranke in stranke, na razna "krila" in frakcije. Voditelji teh mnogobrojnih frakcij pa kriče, vsak za svoj tabor, da so oni edini reprezentanti pravega socializma. Ni čuda, da meša ta kaos pojme širokim vrstam članstva, ki je vedno bolj nagnjeno k tistim, ki znajo govoriti v lepo donečih frazah, kakor pa k sodrugom, ki jim je socializem več, kakor pa kupček brezpomembnih fraz.

Kaos v socialističnem gibanju ni ostal brez posledic tudi med Jugoslovani v Ameriki, oziroma med našim slovenskim delavstvom. Malo članov je štela naša zveza prej, v današnji razkovanosti nas je pa še manj. Imamo rojake, ki so jim sovjeti edini ideal, če tudi jih je med njimi večina, ki ne bi znali dati odgovora, kaj so "sovjeti". So drugi, ki jim je "levo krilo" trdnjava pravega socializma. In tako najdete tretje, ki simpatizirajo s to ali ono frakcijo. Mesto,

da bi baš sedaj tesneje spojili naše vrste, smo tako razkosani, da je o tem žalostno misliti.

Tudi pri socialističnem klubu št. 49, JSZ., v Collinwoodu je prišlo pred nedavnim do konflikta. Sedaj spada ta klub k ASP.

Dokler smo bili še pri zvezi, smo bili povsod aktivni, danes pa, ko smo od JSZ. ločeni, ne vem, če še sploh živimo kot socialistična organizacija ali ne. Ravno tisti, ki so najbolj kričali za odstop od JSZ., so sedaj najbolj malomarni in se ne brigajo nič več za klub. Od prvega maja naprej jim je vpadel pogum; ne vem, česa so se prestrašili. Prej so tako radi povedali na glas, da moramo biti "revolucionarni" socialisti, sedaj so se pa kar naenkrat poskrili.

Preidimo zopet k stvari: Na eni klubovih sej meseca februarja je nekaj vročekrvnežev odstopilo od kluba in pristopilo k ameriškemu klubu socialistične stranke. Mislili smo, da bomo imeli v bodoče pred njimi mir, zgodilo se je pa ravno nasprotno. Dasiravno niso bili več naši člani, so prihajali na naše seje ter vodili s seboj nekake govornike, ki so nam priporočali zavreči klubov čarter JSZ. in si nabaviti novega od ASP. Zanimivo pri tem je to, da nas niso obveščali naprej o posetih teh agitatorjev in nanje seveda nismo bili pripravljeni. Rezultat teh mahinacij je bil polom kluba, dasiravno so si nekateri sodrugji prizadevali preprečiti intrigarske nakeane. Dopovedovali so članstvu, da čas še ni ugoden za združenje s stranko, kadar pa bo, naj se združi z njo cela zveza, ne pa posamezni klubi. Tudi jaz sem za to, da se družimo s kako stranko, ki bo temeljila na strogo socialističnih principih, toda nihče ne more zanikati, da je danes vse socialistično gibanje v Zedinjenih državah v kaosu in bi bil nesmisel v takih razmerah siliti nazaj v stranko, o kateri se ne ve, kaj se bo v bližnji bodočnosti z njo zgodilo.

V našem klubu so "radikalci" končno zmagali in zavrgli čarter JSZ. ter zapisnik prejšnje seje ter zavedli klub na novo pot — navzdol.

Sadruzi, kam pridemo s tako taktiko v naši politiki? Kaj se bo zgodilo z našim glasilom, ki je edini list med ameriškimi Slovenci za resnično socialistično propagando in organizacijo? Ali naj ga sedaj kar naenkrat zavržemo, ko smo že toliko žrtvovali in delali zanj zadnje desetletje? Ali naj zavržemo vse dosedanje delo naših vedno aktivnih sodrugov, katerim je vzelo toliko časa in truda, preden so zgradili organizacijo JSZ. in jo utrdili med našim delavstvom? Ne zaletite se predaleč, sodrugji! Streznite se nekoliko in pogledjte okoli sebe. Morda boste potem spoznali, da ste sami sebi zadali največji udar, radi katerega mora trpeti tudi zveza. Umirimo se, pa delujmo naprej umerjeno, brez razburljivosti. Na ta način bomo dosegli več, kajti socializem ne pozna hipnih uspehov, ki bi bili res uspehi. Vsakdo, ki danes še trdi, da se svet lahko socializira čez noč, je v neodpustljivi zmoti. Premagati imamo še velikanske ovire; imamo maso, ki ni niti od daleč zrela za socializem, kajti če bi bila, bi ameriški socialisti reprezentirali večjo moč v javnem življenju. Razmere, ugodne za uvedbo socialističnega sistema, bodo dozorele tudi v Zedinjenih državah. Toda tudi ta dozoritev ne pride čez noč. Treba bo agitacije in zo-

pet agitacije. Naše časopisje je še šibko, kar pa je socialističnega časopisja v Ameriki, pisanega v angleškem jeziku, ne dela na javno mnenje nobenega odločilnega vpliva. Koliko dela še čaka socialiste samo na časnikarskem polju, lahko vidi vsakdo, kdor se zaveda važnosti socialističnega tiska. Nekateri računajo na zmago socializma z nasilstvi, s takozvano "akeijo mase". To je utopija. Z nasilstvi se ni še nikdar dosegel tisti cilj, katerega so nameravali nasilniki. To lahko potrdijo razni evropski odstavljani vladarji, ki so se tudi posluževali "akeije mas" za svoje namene. Nasilstva imajo za odmev protinasilstva. Kjer pa se tepe nasilje s protinasiljem, tam ni govora o demokraciji. So kraji, kjer ni socialistom preostajalo drugega, kakor oborožen upor proti nasilnikom na vladnih mestih. Delavstvo v takih krajih ni imelo volilne pravice. Zborovanja niso bila dovoljena. O svobodi tiska ni bilo govora. Vse to smo v Zedinjenih državah imeli, če ne sedaj, vsaj pred to vojno. Upamo, da bodo z odpravo izjemnih vojnih zakonov nastale zopet normalne razmere. Tedaj imajo kričači priliko pokazati, kje so tiste mase, o katerih pripovedujejo, da drve za njimi.

Vsi nepristranski opazovalci so si danes edini v tem, da ameriške razmere niso zrele za revolucijo. Dežela ni izstradana. Brezposelnost ni tako velika, da bi bila v njej kal nevarno nezadovoljnosti. Američani sami so zelo nepristopni socialističnim naukom. Če kljub tem dejstvom prihajajo pred maso ljudje in ji pripovedujejo o možnosti uspehov kakih revolucionarnih poskusov, je to čisto navadno zavajanje mase in če delajo taki revolucionarji komu škodo, jo delajo prav gotovo socialističnemu gibanju.

Naša taktika v tej deželi mora ostati pri politični akeiji. Udeležujmo se volitev in postanimo aktivni agitatorji. Navajajmo nedržavljane, da postanejo državljani te republike.

Kadar si bomo priborili parlamentarno zastopstvo, bo že to za nas velika pridobitev. Kaj pa bi bile evropske socialistične stranke brez močnega zastopstva v parlamentih?

Sodrugom priporočam nekoliko več previdnosti in prevdarnosti. Kaj smo dosegli v Collinwoodu s tem, da smo se združili s stranko? Mar smo prišli v krog ljudi, kjer vlada sloga? Sami imate sedaj priliko opazovati kaos, ki ga je ustvarilo levo krijo in drugi elementi v stranki. Mesto boja za socializem se vodi danes boj med frakeijami za kontrolo v stranki. Kam jo bo ta boj privedel, bodo pokazali sklepi strankine konvencije, ki se bo vršila v avgustu.

Za nas more biti jasno tole: Socializem je nepremagljiv in uvedba socialistične družbe neprepredljiva. Ta pride; prišla pa bo z delom tistih, katere ne vodi prenapetost in domišljavi radikalizem, nego stvarno, konstruktivno organizacijsko in izobraževalno delo. Če hočemo biti res delaveci za socializem, pridružimo se njim ter pustimo demagoge, naj se izkriče. Demagogi niso vztrajni. Pravi sodrugji pa so neutrudljivi agitatorji za socializem.

Zmeren sodrug.

GLASOVI O IZJAVAH, SPREJET/H NA SEJI EKSEKUTIVE J. S. Z. DNE 24. MAJA 1919.

Glencoe, O. — Članstvo kluba št. 2, JSZ., je na svoji redni seji dne 15. junija razmotrivalo o izjavah eksekutive J. S. Z., in zaključilo, da se z njimi popolnoma strinja, posebno, kar se tiče točke glede združenja naše zveze z A. S. P. Naš klub je za združenje, toda je za to, da se z akcijo počaka toliko časa, da se razmere v stranki uredi. Dokler se to ne zgodi, je za našo organizacijo boljše, da ostane izven stranke. Kot stvari v stranki danes izgledajo, je za nas priporočljivo delati v našem ožjem krogu za pojačanje naših vrst, kajti za tako delo imamo obširno polje.

Naš klub bo z vso močjo podpiral eksekutivo J. S. Z., dokler ostane zveza na stališču, kakršno sedaj zavzema.

Frank Čemažar, tajnik.

Chicago, Ill. — Klub št. 1, JSZ., je na svoji redni seji dne 20. junija v celoti sprejel vse tri izjave eksekutive JSZ., ki so bile na seji prečitane in potem dane članstvu na diskuzijo. Rezultat razprave o izjavah je bil ta, da so bile soglasno odobrene, eksekutivi pa se izreka priznanje, ker je ob pravem času izrekla svoje stališče in dala članstvu JSZ. svoja pojasnila z ozirom na sedanjo politično situacijo.

Naš klub priporoča tudi drugim klubom JSZ., da prečitajo te izjave na svojih sejah ter izrečejo o njih svoje mnenje. Dela za naše klube je dovolj, samo boljše koncentracije nam je treba, boljšega spoznavanja drug drugega. Ravno sedanje razmere zahtevajo od nas umerjene taktike in smotrenega dela za pojačanje zveze in njenega glasila. Neaktivnost nekaterih klubov je sedaj bolj kot kdaj poprej neopravičljiva. Iz jave eksekutive JSZ. nam kažejo pot, po kateri lahko uspešno delujemo za socializem, za utrjevanje JSZ. in za razširjenje Proletarca med našim delavstvom.

Frank Aleš, tajnik.

White Valley, Pa. — Članstvo socialističnega kluba št. 95, JSZ., opozarjam, naj se polnoštevilno udeleži seje dne 6. julija ob 10. dopoldne na White Valleyu. Na to sejo vabimo vse člane, aktivne, kakor tudi tiste, ki so vsled homatij v stranki ali radi stališča JSZ. postali neaktivni. Čas in razmere zahtevajo od nas, da se odločimo, h kateri sekciji ali stranki se pridružijo naš klub, da bo mogel delovati na najuspešnejši način za interese proletariata. — Tajnik.

Springfield, Ill. — Agitacija za pridobivanje naročnikov "Proletarcu" v naši naselbini je zelo težavna; ljudje najdejo na tucete izgovorov, samo da jim ni treba naročiti tega lista. največja zabava tem ljudem je zabavljanje proti vsemu, kar jim pride na misel. Za kako konstruktivno delo taki ljudje seveda nimajo smisla, niti sposobnosti.

Tu se je ustanovila organizacija S. L. P., katere glavni namen je menda ovirati agitacijo za nabiranje naročnikov Proletarcu. Najbrže se jim zdi to potrebnije, kakor pa delo za socializem, katerega raz-

umejo na svoj poseben način. Človek se ob takih razmerah nehoti vprašuje, kdaj bo to ljudstvo vsaj toliko zrelo, da se bo dalo z njim tudi kaj delati za našo organizacijo in liste. Sedaj ne zna drugega, kakor voditi nesmiselna prerekanja in kritizirati; tako kritiziranje pa je seveda tudi brez vsakega smisla. Pri vsem tem za nas vendarle še obstoji upanje, da pride čas, ko bodo ljudje boljše razumeli socializem in liste, kakor je Proletarec. Duševno lenobo jim bo treba prej iztrebiti, predno bodo mogli razumeti Proletarca. Sedaj so jim še bolj po godu fraze, ki jih opajajo, misliti pa jim v frazarskem deliriju ni treba.

Dne 8. t. m. se je tu vršilo "blagoslovljenje farovža" slovenskega duhovna. Ljudstva je bilo pri tej ceremoniji dovolj, toda Slovenci so bili zelo slabo zastopani. Naši ljudje so menda po večini naselbin indiferentni, naj si bo že v enem ali drugem oziru. Zanimivo je opazovati parade takih cerkvenih slavnosti. Tudi pri tej so nastopila uniformirana društva, ki so kot nekaj spomin na uniforme v bivši Avstro-Ogrski. Neko slovaško društvo, ki je korakalo v tej paradi, ima uniforme podobne onim avstrijskih orožnikov. Well, demokracija se teh ljudi ni prijel in se jih tudi ne bo, ker jim je cerkev vzela vsako trezno misel.

Poročevalec.

ZA IZOBRAZBO

Razširite svoje znanje! Poučite se o socialnih vprašanjih. Razvedrite si duha! "Proletarec" ima v zalogi sledeče knjige in brošure:

Etbin Kristan: "V novo deželo".....	.30
"Proletariat".....	.15
"Kdo uničuje proizvodnjo v malem".....	.15
Socialistična knjižnica (dva zvezka) in "Naša bogastva".....	.10
"Kapitalistični razred".....	.15
"Katoliška cerkev in socializem".....	.20
"Zadruga prodajalna ali konsum".....	.10
"O konsumnih društvih".....	.10
Enrico Ferri: "Socializem in moderna veda".....	.50
"Socializem".....	.15
"Spoved papeža Aleksandra".....	.15
Upton Sinclair: "The Profits of Religion" (v angleščini).....	.60
Majska izdaja Proletarca 1918.....	.15
Majska izdaja 1919.....	.15
"Ameriški družinski koledar" letniki: 1916-17-18, vsaki.....	.50
"Ameriški družinski koledar" za leto 1919.....	.50

Poštnina je že všteta v teh cenah. Pošljite naročilo že danes na:

PROLETAREC,

3639 West 26th Street,

Chicago, Ill.

VAŽNO ZA NAROČNIKE!

Zakon zahteva, da mora vsak naročnik imeti list plačan v naprej. Ne na nas, temveč na vas je ležeče, če hočete imeti vse številke Proletarca. Vi imate na svojem naslovu v oklepaju številko, ki pomeni, do kdaj imate list plačan. Prihodna številka lista je (616) in če je Vaša številka na naslovu taka ali pa še manjša, tedaj takoj obnovite naročnino, ker smo drugače po zakonu prisiljeni, da Vam takoj ustavimo list

Severova zdravila yzdrzujejo
zdravje v družinah.

Slabi živci

povzročajo mnogoštevilne bolezni. Malo drugih maladij je, ki so bolj trpeče in povzročajo toliko potrnosti kakor živčne bolezni. Vseled tega je treba takojšno zdravljenje. Med drugimi zdravili, pripravljenimi za take slučaje se je

SEVERA'S NERVOTON

(Severov Nervoton) mnogokrat obnesel kot najboljši pripomoček. Priporočamo ga vam kot sredstvo v slučaju duševne potrnosti, insomnije ali izgube spanja, nervozno izčrpanje ali onemoglost, histerije in nervoznosti sploh. Ojača oslabele živce, jih poživlja in tako ojača ves živčni sistem, da more vzdržavati napor in odgnati bolezni. Naprodaj v vseh lekarnah. Cena \$1.25.

W. F. SEVERA CO.
CEDAR RAPIDS, IOWA

John Plhak & Co.

1151-1153 W. 18th Street

Chicago,
ILLINOIS.

Modna trgovina. Velika zaloga moških, ženskih in otroških oblek, izdelanih po najmodernejšem kroju. Cene nizke.

AKO HOČETE DOBRO ČTIVO za mal denar, naročite Ameriški družinski koledar letnika 1919 in 18, brošuro "Katoliška cerkev in socializem" ter knjigo "Svetovna vojna in odgovornost socializma". Vse te knjige vam pošljemo za dva dolarja. Poštino plačamo mi.

Vsak Slovenec, ki je zmožen čitanja angleščine, bi si moral naročiti "The Profits of Religion", ki jasno osvetljuje razne verske sekte v službi kapitalizma. Ta knjiga je eno najboljših del te vrste v angleški književnosti. Cena ji je 60c. Spisal jo je Upton Sinclair. Za dva dolarja vam pošljemo gori omenjeno knjigo, brošuro "V novo deželo", knjigo "Svetovna vojna in odgovornost socializma" in "Kdo uničuje proizvodjanje v malem". Naročila sprejema "Proletarec".

MILWAUKEE, WIS.

Seje slovenskega soc. kluba se vrše vsak drugi in četrti petek v mesecu v Ilirija dvorani", 310—1st Ave. Ker so vedno važne stvari na dnevnem redu, zato Vas veže dolžnost, da pridete vsi na sejo. Pripeljite s sabo tovariše, ki se zanimajo za razredni boj in še niso v organizaciji.

Ant. Jeraj, tajnik,
495 Park Str.

NAPRAVITE VAŠO PIVO DOMA ZA 22c GALON.

To ni mehko pivo ali near beer, temveč pravo močno okusno in pestno pivo. Mi vam preskrbimo ekstrakt hmelja in malta "Victoria", katerega si potem izdelate po našem navodilu izvrstno pivo. Cena ekstrakta za 14 galonov Lager pive je \$3.00, za Porter pivo \$1.00 več. Delati pivo doma in pošiljanje ekstrakta je dovoljeno. Pošljite denar in mi vam pošljemo poštino prosto blago.

VICTORIA SUPPLY CO.,
656 Morton Bldg., New York, N. Y.

Anton Linhart in sin

Pogrebni zavod in balzamovač

Kočije in avtomobili.—Privatne ambulance.—Eden najbolj znanih pogrebnih zavodov na zapadni strani mesta.

5320 W. 25th Street,
MORTON PARK, ILL.
Tel. Morton Park 42

1344 W. 19th Street,
CHICAGO, ILL.
Telephone Canal 915

Mi pošljamo denar v vse kraje Slovenje,

Hrvatske,
Srbije,
Dalmacije,
in
druge dele
Jugoslavije.

Vse denarne pošiljlatve garantiramo.

American State Bank

1825-1827 Blue Island Avenue,
CHICAGO, ILL.